

DOI: 10.32999/ksu2307-8030/2020-38-13

УДК 336.225

Чижова Т.В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Херсонського національного технічного університету;
директор туристичної агенції Aquavita
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6421-9461>
E-mail: aquavita_kh@ukr.net*

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ СПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНОГО ЗБОРУ У ВІТЧИЗНЯНУ ПРАКТИКУ

Туризм є провідним і стійким сектором економіки, який формує ліву частку світового ВВП. Туристична галузь виступає важливим джерелом податкового доходу для держав усього світу. Оподаткування туризму має істотний вплив на загальний добробут країн, він є стабільним джерелом фінансових ресурсів місцевих громад. Статтю присвячено дослідженню функціонування туристичних податків у зарубіжних країнах. Проаналізовано досвід найбільш популярних туристичних держав, які впровадили і досить удадо застосовують механізм нарахування та сплати туристичних зборів. Розглянуто рівень відвідування України іноземними туристами, визначено рейтинг привабливості областей для відвідування туристами. Проаналізовано структуру місцевих податків та зборів, динаміку надходжень туристичного збору до місцевих бюджетів за останні роки, визначено роль туристичного збору у фінансуванні регіонів. Розглянуто основні проблеми податкової системи щодо стягнення та адміністрування місцевих податків та зборів. Надано рекомендації щодо підвищення фіскальної ефективності справляння туристичного збору.

Ключові слова: місцеві бюджети, туристичні потоки, фіскальна ефективність, туристичний збір, децентралізація, туризм, місцеві податки та збори.

Чижова Т.В. ИМПЛЕМЕНТАЦИЯ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА ВЗИМАНИЯ ТУРИСТИЧЕСКОГО СБОРА В ОТЕЧЕСТВЕННУЮ ПРАКТИКУ

Туризм является ведущим и устойчивым сектором экономики, который формирует львиную долю мирового ВВП. Туристическая отрасль выступает важным источником налогового дохода для государств всего мира. Налогообложение туризма оказывает существенное влияние на общее благосостояние стран, он является стабильным источником финансовых ресурсов местных общин. Статья посвящена исследованию функционирования туристических налогов в зарубежных странах. Проанализирован опыт наиболее популярных туристических стран, которые ввели и довольно удачно применяют механизм начисления и уплаты туристических сборов. Рассмотрен уровень посещения Украины иностранными туристами, определен рейтинг привлекательности областей для посещения туристами. Проанализированы структура местных налогов и сборов, динамика поступлений туристического сбора в местные бюджеты за последние годы, определена роль туристического сбора в финансировании регионов. Рассмотрены основные проблемы налоговой системы по взысканию и администрированию местных налогов и сборов. Даны рекомендации по повышению фискальной эффективности взимания туристического сбора.

Ключевые слова: местные бюджеты, туристические потоки, фискальная эффективность, туристический сбор, децентрализация, туризм, местные налоги и сборы.

Chyzhova Tamila. IMPLEMENTATION OF FOREIGN EXPERIENCE OF TOURIST TAX MANAGEMENT IN UKRAINIAN DOMESTIC PRACTICE

Tourism is the leading and stable sector of the economy, which forms the lion's share of world GDP. The tourism industry is an important source of tax revenue for governments around the world. Taxation of tourism has a significant impact on the general welfare of countries, it is a stable source of financial resources of local communities. In the context of Ukraine's European integration, it is important to take into account the positive experience of the international community in building the optimal strategy for reforming the tax system. Therefore, it is important to analyze the experience of the most popular tourist countries, which have introduced and successfully applied the mechanism of accrual and payment of tourist taxes and fees. With the increase in the tourist attractiveness of Ukraine, the issue of taxation in the tourism industry arises. Tourist tax refers to local taxes and fees, which are credited to the general fund of local budgets and go to the needs of the local community, including the development of the tourism segment: improving infrastructure, tourism development, both domestic and inbound, image building and more. Given the foreign experience, the tourist tax can play an important role in shaping the financial resources of the region. The World Tourism Organization estimates that tourist countries receive about 10-25% of their total tax revenue from the tourism sector. In the course of the research the level of visiting Ukraine by foreign tourists was considered, the rating of attractiveness of regions for visiting by tourists was determined. The structure of local taxes and fees, the dynamics of tourist tax revenues to local budgets in recent years are analyzed, the role of tourist taxes in the financing of regions is determined. The main problems of the tax system regarding the collection and administration of local taxes and fees were considered. Recommendations have been made to improve the regulations on this fee, which may affect the tourism sector as a whole and the formation of local budgets, because given the decentralization, city budgets should take into account all options for the receipt of funds. As a result of the study, recommendations are given to increase the fiscal efficiency of the collection of tourist tax.

Keywords: regional budgets, tourism flows, fiscal efficiency, tourism tax, decentralization, tourism, local taxes and fees.

Постановка проблеми. У сучасному просторі туризм є невід'ємним складником світової економіки. Ринок туристичних послуг набуває все більш вагомого значення як для окремих регіонів, так і для багатьох країн у цілому. У процесі розвитку та функціонування сучасна індустрія туризму поступово перетворилася з виду економічної діяльності на міжгалузевий багатограний комплекс.

Більшість країн визначає розвиток туристичної індустрії одним із пріоритетних напрямів національної економіки. Це пов'язано з тим, що туризм за своєю природою має вплив на велику кількість сфер діяльності. Він стимулює розвиток інфраструктури, дає можливість створювати робочі місця, активізує сукупні види діяльності, забезпечує зростання рівня життя населення і, як наслідок, збільшує рівень надходження податків та зборів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню функціонування туристичної галузі присвячено праці таких вітчизняних науковців, як Н. Луцька, О. Ястремська, А. Кузисин, І. Січка, І. Криховський, В. Кифяк. Проблемами оподаткування в туризмі займалися Ю. Іванов, Ф. Крисоватий, П. Мельник, О. Розметова, Л. Сідельникова. Проте поза увагою науковців залишилися питання, пов'язані зі справлянням туристичного збору як джерела доходів місцевих бюджетів.

Метою статті є узагальнення досвіду зарубіжних країн у механізмі нарахування і сплати туристичних податків і зборів та впровадження цих напрацювань у вітчизняну практику.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. За даними Всесвітньої туристичної організації, у 2019 р. у світі зареєстровано 1,5 млрд міжнародних туристичних поїздок. Цей факт підтверджує, що туризм є провідним і стійким сектором економіки, особливо на тлі поточної глобальної невизначеності. Водночас це вимагає відповідального управління поточним зростанням, щоб якнайкраще використовувати можливості, які туризм може створити для людей у всьому світі.

Всесвітня туристична організація при ООН (UNWTO) опублікувала рейтинг найбільш відвідуваних країн (табл. 1).

Лідером за кількістю прийнятих туристів стала Франція (89,32 млн осіб, що на 3,4% більше, ніж у 2017 р.). У п'ятірку також увійшли Іспанія (82,77 млн, + 1,2%), США (79,74 млн, + 2,5%), Китай (62,9 млн, + 3,3%) та Італія (61,56 млн, + 5,2%).

У першій десятці найбільшу динаміку показала Туреччина, яка з восьмого місця перемістилася відразу на шосте з показником 51,76 млн туристів (зростання майже на 22%). На сьомому місці опинилася Мексика (41,3 млн мандрівників), на восьмому – Німеччина (38,9 млн), на дев'ятому – Таїланд (38,17 млн). Великобританія втратила відразу 2,7%

(36,31 млн). Україна посіла 31-е місце з незначним зменшенням кількості туристів у 2018 р.

Організація провела дослідження впливу туризму на світову економіку у 185 країнах світу і дійшла висновку, що туризм і суміжні з ним галузі створили 10,4% світового ВВП, або 8,3 трлн доларів. Туристична галузь випереджає, наприклад, хімічну промисловість (8,6%) та автопром (7%).

За часткою туристичної галузі у ВВП Україна знаходиться на 79-му місці у світі, у 2018 р. цей показник становив лише 6,8 млрд грн. Хоча починаючи з 2015 р. можна спостерігати незначну позитивну динаміку.

Туризм є важливим джерелом податкового доходу для держав усього світу. Оподаткування туризму має істотний вплив на загальний добробут країни, він є стабільним джерелом фінансових ресурсів місцевих громад. Дохід, отриманий від оподаткування туризму, може використовуватися на забезпечення суспільних благ. Всесвітня організація туризму, яка сприяє розвитку туризму як важливої галузі економіки держав, ідентифікувала 40 різних типів податків, що відносяться до туристичного сектору. Частина цих податків оплачують компанії туристичної сфери, а частина платиться туристами безпосередньо у формі податків або опосередковано, у складі отриманих товарів або послуг. Одним із найбільш розповсюджених податкових платежів є туристичний (курортний) збір, або податок, який, як правило, спрямований на розвиток інфраструктури або мінімізацію збитків від відпочиваючих, куди входять чистка пляжів, реставрація будівель в історичних центрах міст, облаштування міського середовища.

Розмір податку може змінюватися залежно від типу житла (апартаменти, номер у готелі або хостели). Часто на розмір податкової ставки впливає кількість зірок готелю. В інших містах відштовхуються не від зірковості чи типу розміщення, а від вартості номера. Часто за пакетних турів, придбаних у туристичних компаніях, цей податок вже вклю-

Таблиця 1

Рейтинг країн за ступенем привабливості для відвідування іноземними туристами млн. осіб

№	Країна	Роки				
		2014	2015	2016	2017	2018
1.	Франція	83,70	84,45	82,68	86,75	89,32 ↑
2.	Іспанія	64,94	68,18	75,31	81,86	82,77 ↑
3.	США	75,38	77,77	76,40	77,18	79,74 ↑
4.	Китай	55,62	56,88	59,27	60,74	62,90 ↑
5.	Італія	48,58	50,73	52,37	58,25	61,56 ↑
6.	Туреччина	39,81	39,47	30,28	37,60	54,76 ↑
7.	Мексика	29,35	32,09	35,07	39,29	41,31 ↑
8.	Німеччина	32,99	34,97	35,55	37,45	38,88 ↑
9.	Таїланд	24,81	29,92	32,53	35,59	38,17 ↑
10.	Великобританія	32,61	34,44	35,81	37,67	36,31 ↓
11.	Японія	13,41	19,73	24,04	28,69	31,19 ↑
12.	Австрія	25,30	26,72	28,12	29,45	30,81 ↑
13.	Греція	22,04	23,59	24,79	27,19	30,12 ↑
14.	Гонконг	27,77	26,68	26,55	27,88	29,26 ↑
15.	Малайзія	27,44	25,72	26,75	25,94	25,83 ↓
16.	Росія	32,42	33,72	24,57	24,39	24,55 ↑
17.	ОАЕ	16,23	17,47	18,96	20,39	21,28 ↑
18.	Канада	16,54	17,97	19,97	20,88	21,13 ↑
19.	Польща	16,00	16,72	17,47	18,25	19,62 ↑
20.	Голландія	13,93	15,01	15,82	17,92	18,78 ↑
31.	Україна	12,71	12,42	13,33	14,23	14,10 ↓

Таблиця 2

ТОП-країн із загальним внеском туризму у ВВП, 2014–2018 рр., млрд дол. США

№	Країна	Роки				
		2014	2015	2016	2017	2018
1.	США	1348,2	1408,0	1438,5	1540,6	1595,1 ↑
2.	Китай	1052,1	1150,6	1229,3	1351,4	1509,4 ↑
3.	Японія	316,0	308,8	352,2	349,1	367,7 ↑
4.	Німеччина	331,6	292,3	299,7	321,4	344,8 ↑
5.	Великобританія	300,8	293,6	279,2	288,9	310,9 ↑
6.	Італія	261,9	233,5	237,7	253,4	274,9 ↑
7.	Франція	270,3	232,0	229,6	242,2	265,8 ↑
8.	Індія	183,8	193,3	207,0	233,3	247,3 ↑
9.	Іспанія	195,1	168,4	175,4	192,3	211,0 ↑
10.	Мексика	213,1	201,0	184,8	198,4	209,4 ↑
11.	Океанія	197,3	179,1	185,5	199,1	206,3 ↑
12.	Австралія	151,9	134,9	140,1	150,6	153,6 ↑
13.	Бразилія	204,6	153,9	152,3	164,4	152,5 ↑
14.	Канада	108,5	95,1	102,5	104,4	111,0 ↑
15.	Таїланд	71,3	79,5	85,0	97,0	109,5 ↑
16.	Туреччина	114,3	104,0	97,5	95,4	95,6 ↓
17.	Філіппіни	47,1	56,8	63,3	75,5	81,5 ↑
18.	Росія	96,3	63,3	61,5	74,4	78,6 ↑
19.	Австрія	67,4	57,4	59,8	63,7	70,4 ↑
20.	Саудівська Аравія	57,4	61,4	60,1	63,4	65,2 ↑
79.	Україна	7,4	4,9	5,1	6,3	6,8 ↑

Джерело: складено автором за даними [4]

чено у вартість туру. А у разі індивідуальних поїздок, як правило, вартість курортного збору виноситься як окрема плата і може сягати до 19% від вартості проживання.

Для України, яка стає все привабливішою для туристів, із метою підвищення дієвості функціонування впровадженого Податковим кодексом туристичного збору цей досвід може бути корисним. У табл. 3 наведено перелік туристичних зборів у країнах, найбільш привабливих для іноземних туристів.

У деяких країнах туристичний збір не завжди виведений для туриста окремим рядком, часто він ховається у візових або готельних платежах, а також авіаквитках.

Виходячи з проведеного дослідження, можна стверджувати, що в більшості країн туристичний податок відіграє важливу, а іноді й ключову роль у формуванні фінансових ресурсів регіону. На це вказує той факт, що до введення туристичного податку (збору) приходять все більше і більше культурних і туристичних центрів у світі.

Механізм нарахування та сплати туристичного збору в Україні регламентується нормами Податкового кодексу України. Відповідно до норм податкового законодавства, податкові агенти справляють збір під час надання послуг, пов'язаних із тимчасовим розміщенням (ночівлею), і зазначають суму сплаченого збору окремим рядком у рахунку (квитанції) на проживання. Обчислення суми туристичного збору відбувається відповідно до податкової декларації за звітний податковий період, сплачується щоквартально у визначений строк за місцем знаходження податкових агентів [7].

Однією з особливостей справляння туристичного збору є те, що обов'язок нарахування податкового зобов'язання та сплати туристичного збору до місцевого бюджету покладається на податкового агента, а платник перед розміщенням у місцях прожи-

вання сплачує такий збір безпосередньо податковому агенту. Перелік таких агентів розміщується на офіційному вебсайті відповідної місцевої ради.

Однак у нормах податкового законодавства існує прогалина, яку більшість тих, хто надає послуги з тимчасового розміщення, може використовувати для уникнення сплати туристичного збору. Велика кількість суб'єктів господарювання, які надають послуги з тимчасового розміщення, сплачують лише єдиний податок і не ведуть облік та не сплачують туристичний збір.

Чимало туристів вибирає для проживання не готелі, кемпінги, мотелі, гуртожитки для приїжджених і т. д., а приватний сектор – будинок чи квартиру, яка винаймається не на умовах договору, а за усною домовленістю сторін. За такого підходу особи взагалі не сплачують туристичний збір, а отже, й місцеві бюджети недоотримують певний обсяг грошових коштів і несуть відповідні втрати доходів бюджету. Для того щоб фізичні особи, які здають житло в оренду, були зацікавлені у прозорості своєї діяльності й сплаті податків та зборів, необхідно створити низку стимулів для таких суб'єктів.

Туристичний збір сьогодні є недостатньо ефективним. Проблема полягає не тільки в його адмініструванні, а й у можливості більш повного охоплення потенційних податкових агентів зі справляння цього збору та детінізації туристичного комплексу загалом.

З огляду на те, що туристичний збір міг би бути більш вагомим джерелом наповнення фінансових ресурсів регіону, рівень його надходження великою мірою залежить від кількості туристів, які відвідують Україну. Проаналізуємо кількість відвідувань іноземними туристами України протягом 2011–2018 рр. (табл. 4).

Відповідно до даних таблиці, можна спостерігати тенденцію до зростання починаючи з 2017 р. За даними Держприкордонслужби, відбулися якісні зру-

Таблиця 3

Такси туристичного збору в найбільш привабливих для туризму країнах на 2018–2019 рр.

Країна	Ставка	Платник/Механізм сплати	База оподаткування
БОЛГАРІЯ	6€ – дорослі, 3€ – діти до 12 років.	Туристи віком від 12 років. Сплачують власники готелів за кожного туриста. Одноразово на весь період з особи.	Вартість розміщення в готелі.
ЧОРНОГОРІЯ	Будвайська Рив'єра – 1€/день для осіб від 12 років. Інші райони – від 0,2 до 0,9 €/день. Для туристів від 12 до 18 років ставка складає 50%.	Розрахунок: Розмір податку = Ставка x Кількість ночей. Сплачує турист в момент реєстрації в закладах відпочинку. Деякі заклади включають у вартість проживання. Обов'язкова реєстрація в туристичному бюро (Turisticka organizacija). Передбачені штрафні санкції в розмірі 200€.	Вартість ночівлі у всіх типах розміщення.
ХОРВАТІЯ	1,35€/день для осіб від 12 років. Для туристів від 12 до 18 років ставка складає 50%.	Розрахунок: Розмір податку = Ставка x Кількість ночей. Сплачує турист в момент реєстрації в закладах відпочинку. Деякі заклади включають у вартість проживання.	Вартість ночівлі у всіх типах розміщення.
ГРЕЦІЯ	Апартаменти, студії, готелі рівня 1* – 0,5€/день/номер; апарти, готелі 3* – 1,5€/день/номер; 4* – 3€/день/номер; 5* – 4€/день/номер.	Всі іноземні туристи. Розрахунок: Розмір податку = Ставка x Кількість ночей. Сплачує турист в момент реєстрації в закладах відпочинку.	Вартість ночівлі у всіх типах розміщення, крім кемпінгів.
ІТАЛІЯ «tassa di soggiorno»	Туристичний збір діє більше, ніж у 20 туристичних зонах, і коливається 0,5-7 €/день на особу в залежності від категорії місця відпочинку та муніципалітету. Наприклад, Ріміні: 2* – 0,7€/день/особа, 3* – 1,8€/день/особа; 4* – 3€/день/особа; 5* – 4€/день/особа. Рим: 1*, 2* – 3€/день/особа; 3* – 4€/день/особа; 4* – 6€/день/особа; 5* – 7-10 €/день/особа.	Туристичний збір оплачують особи старше 10 років (іноді старше 14-18 років). Збір сплачується при виїзді з готелю.	Вартість ночівлі у всіх типах розміщення.
ФРАНЦІЯ «taxe de séjour»	Ставка дорівнює 5%. Однак, ці 5% дуже рідко застосовуються, так як проживання дороге. Застосовуються найчастіше обмежувальні ставки: кемпінг, парковки для автобудинків – 0,25-0,75€/день/особа; 1* – 1€/день/особа; 2* – 1,33 €/день/особа; 3* – 1,88 €/день/особа; 4* – 2,88 €/день/особа; 5* – від 3,75 до 5€/день/особа.	Туристи віком від 18 років. Розрахунок: Ставка податку на людину за ніч = N% від вартості проживання (в розрахунку на людину), АЛЕ не більше X – гранично максимальній фіксованій ставці. До туристичного податку додаються регіональні податки.	Вартість ночівлі у всіх типах розміщення.
УГОРЩИНА	1,7€/день/особа. У Будапешті ставка туристичного збору становить 4% від рахунку-фактури за номер.	Туристи віком від 18 років.	Вартість ночівлі у всіх типах розміщення.
ОАЕ	Туристичний податок в ОАЕ введений в трьох Еміратах і сума залежить від Емірату: Абу-Дабі – оплата 15 дірхам (4,1\$) /номер/доба незалежно від зірковості готелю; Дубай, Рас Ель Хайм – 3* – 10 дірхам (2,7\$) /кімната/доба; 4* – 15 дірхам (4,1\$) /кімната/доба; 5* – 20 дірхам (5,5\$) /номер/доба.	Оплата туристичного податку є обов'язковою умовою для заселення для всіх категорій відпочиваючих.	Вартість ночівлі у готелях.
НІДЕРЛАНДИ (toeristenbelasting)	Ставка податку змінюється в залежності від місцезнаходження об'єкта розміщення і коливається від 5% до 7% від вартості житла; додатково 3 €/день/особа. В Гаазі для осіб молодше 15 років застосовується спеціальний молодіжний податок: 0,49 €/день /особа незалежно від типу розміщення.	Збір сплачують всі туристи. Де які готелі надають пільгу з сплати туристичного податку для дітей віком до 16 років.	Вартість ночівлі у всіх типах розміщення.
НІМЕЧЧИНА (Kurtaxe)	Кожна федеральна земля самостійно визначає необхідність введення та ставку туристичного збору. Туристичний збір введений в найбільших туристичних центрах. У Берліні розмір збору становить 5% від вартості плати за нічліг. Відповідно, чим вище плата за готель, тим більший податок треба заплатити. У Дрездені ставка складає 1,30 €/день/особа. День заїзду та виїзду вважається за один день.	Збір сплачують всі туристи. Навіть діти, що приїжджають на екскурсію. Всі типи розміщення на ніч. Деякі готелі надають пільгу з сплати туристичного податку для дітей віком до 16 років. У деяких містах Німеччини гість, оплачуючи податок, отримує туристичну карту, яка дає ряд привілеїв – знижки на відвідування музеїв, ресторанів, ряд безкоштовних послуг і так далі.	Вартість ночівлі у всіх типах розміщення.

Джерело: складено автором за даними [11]

Таблиця 4

Рівень відвідування України іноземними туристами за 2011–2018 рр.

Показник	Роки							
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Кількість іноземних туристів в Україні, млн осіб	21,4	23	24,7	12,7	12,4	13,33	14,23	14,10
Темпи росту, %	100,9	107,3	107,4	51,4	97,6	107,2	109,8	97,2

Джерело: складено автором за даними [3]

шення у структурі іноземного туристичного потоку в Україну. Зафіксоване зростання кількості туристів із неприкордонних країн, зокрема Європи: Іспанії – на 68%, Великобританії – 47,3%, Литви – 23,4%, Італії – 15,4%, Німеччини – 13,3%, Франції – 9,2%, а також Індії – на 57,4%, Китаю – на 38,8%, Японії – на 38,3%, Ізраїлю – на 21,7% і США – на 19%.

Такі зміни у структурі туристичного потоку стали результатом активізації просування України на міжнародному туристичному ринку, двостороннього співробітництва, візової лібералізації, збільшення пропозицій прямого і бюджетного авіасполучення.

Іноземців, які приїждять в Україну, передусім цікавить гастрономічний туризм, а на другому-третьому місцях для них виступають визначні місця та розваги. Хоча, звісно, свою роль відіграє специфіка кожного регіону, куди приїждять іноземні мандрівники. Однак здебільшого вагомими аргументами на користь вибору місця відвідування є умова безпеки туриста та розвинена інфраструктура.

Відповідно до табл. 5, до найбільш привабливих для відвідування належать Одеська, Закарпатська, Львівська та Київська області. Завдяки тому, що на території Херсонської області розташовано два моря (Чорне та Азовське), область займає шосте місце за своєю привабливістю.

Значним поштовхом до розвитку туризму стали інвестиції у розбудову туристичної інфраструктури. Оскільки туристична діяльність залежна від багатьох суміжних галузей і не існує відокремлено, тому варто розглядати інвестиції, зокрема як у туризм, так і в туристичну індустрію у цілому.

Аналізуючи діяльність туристичного бізнесу як джерела доходів місцевих бюджетів, необхідно зазначити, що його бюджетонаповнююча роль сьогодні залишається низькою. Одним з причин цього є тіньова зайнятість у приватному секторі, мінливість вітчизняного податкового законодавства, низькій контроль із боку місцевих органів влади і фіскальних органів до цієї галузі та інші об'єктивні чинники [8].

Одним із чинників підвищення питомої ваги місцевих податків і зборів у структурі доходів місцевих бюджетів є процес децентралізації. Основним складником аналізу надходжень місцевих податків і зборів до місцевих бюджетів є їхня динаміка в розрізі статей, яка дає можливість проаналізувати зміну обсягів надходжень до бюджету за аналізовані періоди і встановити причини таких змін (табл. 6).

З огляду на проведений аналіз у табл. 6, можна спостерігати зростання абсолютних показників надходження місцевих податків та зборів. Найбільшу

Таблиця 5

Рейтинг областей України серед відвідувачів IGoWorld якими найбільше цікавилися туристи

№	Область	Показник, %	№	Область	Показник, %
1.	Одеська	7,59	14.	Вінницька	3,83
2.	Закарпатська	7,06	15.	Полтавська	3,7
3.	Львівська	6,52	16.	Миколаївська	3,67
4.	Київська	6,2	17.	Рівненська	3,61
5.	Дніпропетровська	5,82	18.	Чернівецька	3,49
6.	Херсонська	5,2	19.	Чернігівська	3,46
7.	Івано-Франківська	4,99	20.	Сумська	2,44
8.	Хмельницька	4,81	21.	Волинська	2,34
9.	Запорізька	4,27	22.	Кіровоградська	2,24
10.	Тернопільська	4,1	23.	Донецька	2,22
11.	Черкаська	4,03	24.	Луганська	0,53
12.	Житомирська	3,86	25.	Крим	0,17
13.	Харківська	3,85			

Таблиця 6

Аналіз надходжень місцевих податків і зборів до місцевих бюджетів Херсонської області за 2014–2018 рр.

Показник	Роки									
	2014		2015		2016		2017		2018	
	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%
Податок на майно	4188,6	2,44	15692,0	5,01	22893,0	4,94	42697,0	6,25	57480,6	7,25
Єдиний податок	143983,0	83,82	274481,8	87,6	432031,2	93,29	627532,4	91,78	718819,0	90,68
Збір за місця паркування транспортних засобів	4188,6	2,44	2495,4	0,79	3502,4	0,76	4613,2	0,67	5584,3	0,70
Туристичний збір	-	-	2495,4	0,79	3502,4	0,76	4613,2	0,67	5584,3	0,70
Інші надходження	19414,1	11,30	18217,8	5,81	1133,7	0,25	4287,5	0,63	5336,3	0,67
Всього	171774,3	100	313382,4	100	463062,7	100	683743,3	100	792804,5	100

Джерело: складено автором за даними [2]

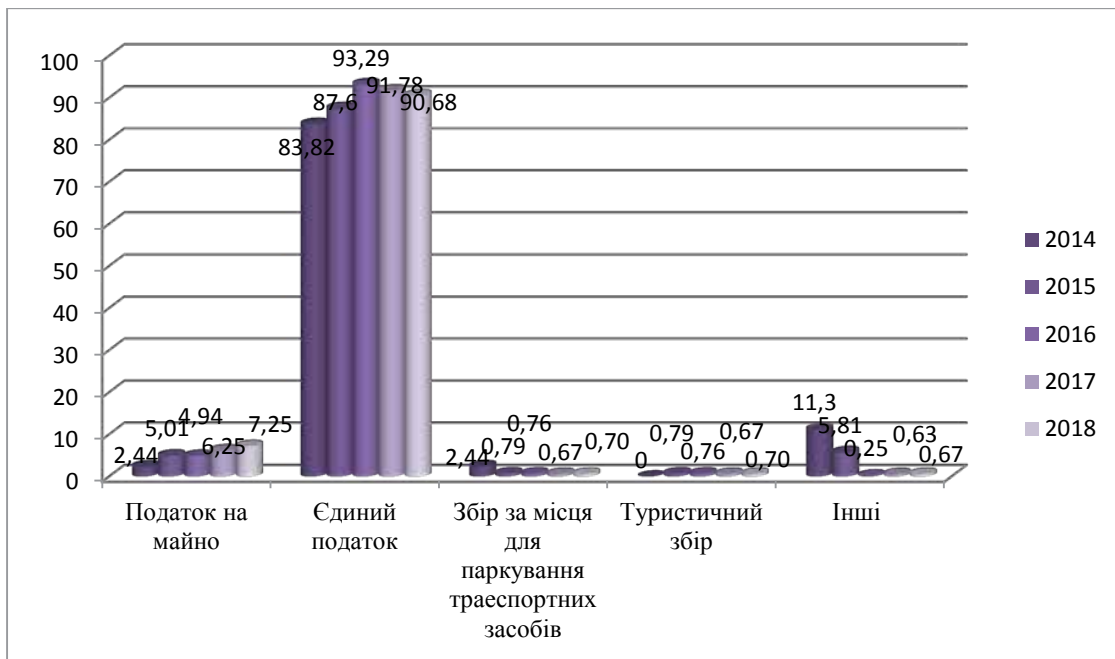

Рис. 1. Динаміка надходжень місцевих податків і зборів місцевих бюджетів Херсонської області за 2014–2018 рр.

Джерело: складено автором за даними [2]

частку в місцевих податках та зборах займає єдиний податок, який становив у 2014 р. 83,82%, у 2015 р. – вже 87,6%, а в 2016 р. – понад 93,29% загального обсягу місцевих податків та зборів, але вже в 2017–2018 рр. відсоток із цього податку зменшився до 91,78% у 2017 р. і до 90,68% у 2018 р.

На рис. 1 ми можемо спостерігати, що незначну частку у загальній структурі поки що займають збір за місяць для паркування транспортних засобів та туристичний збір.

Туристичний збір є заміною курортному збору, який існував до зміни податкового законодавства. Основними недоліками курортного збору були його низька

фіскальна ефективність, невизначеність об'єктів оподаткування та неможливість запровадження на більшості території України. Кошти від туристичного збору зараховуються до бюджету місцевих громад і використовуються для розвитку туристичної і курортної інфраструктури відповідної територіальної одиниці. Базою справляння збору є вартість усього періоду розміщення (ночівлі) у готелях та інших закладах готельного типу, санаторно-курортних закладах, будинках, квартирах, що належать на праві власності (найму) фізичним особам, за вирахуванням ПДВ [7].

На рис. 2 зображено надходження від збору за паркування транспортних засобів та туристичного

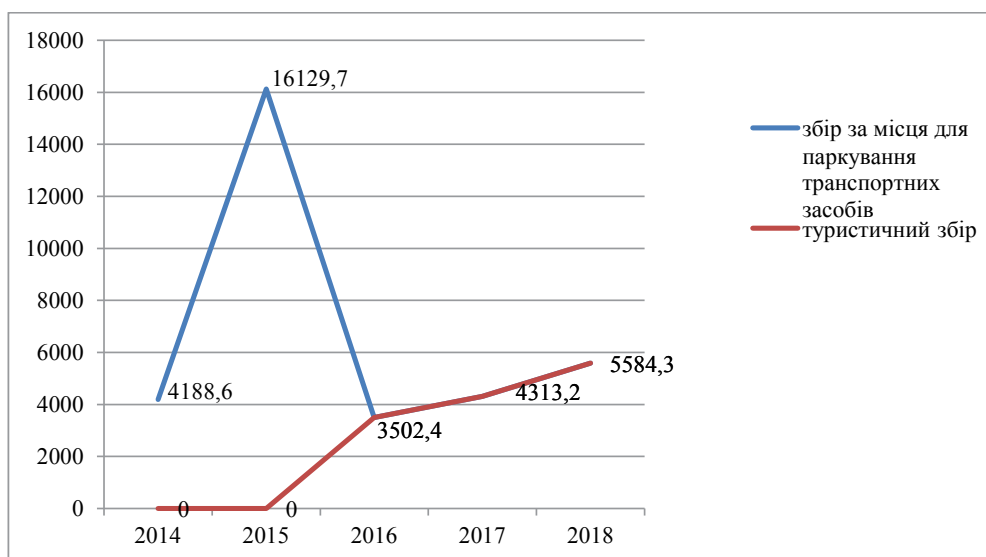

Рис. 2. Динаміка надходжень збору за місяць для паркування транспортних засобів та туристичного збору за 2014–2018 рр. (млн грн)

Джерело: розроблено автором

збору до місцевих бюджетів Херсонської області за період 2014–2018 рр.

Досліджуючи рис. 2, ми спостерігаємо, що у 2015 р. відбулося стрімке зростання надходжень від збору за місця паркування транспортних засобів, а саме 16 129,7 млн грн, порівняно з 2014 р., коли надходження становили 4 188,6 млн грн.

Щодо туристичного збору, то можемо розглядати його після змін у Податковому кодексі від 2015 р. З 2015 р. відбувається зростання туристичного збору від 0 млн грн до 3 502,4 млн грн. у 2016 р. Протягом 2017–2018 рр. бачимо невелике зростання надходжень, до 4 313,2 млн грн та 5 584,3 відповідно.

Протягом 2016–2018 рр. ми бачимо однотипні суми надходжень від збору за паркування транспортних засобів та туристичного збору. Починаючи з 2019 р. відбулися зміни податкового законодавства в частині нарахування та сплати туристичного збору. Відповідно до Закону України від 23.11.2018 № 2628 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів», з 1 січня 2019 р. граничні ставки збору встановлюються місцевими радами у розмірі до 0,5% (для внутрішнього туризму) та до 5% (для в'їзного туризму) від розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня звітного (податкового) року для однієї особи за одну добу тимчасового розміщення.

У 2019 р. ці суми становлять 20,87 грн та 208,65 грн відповідно. Ці зміни призвели до зростання обсягів надходжень від сплати туристичного збору у I півріччі 2019 р. порівняно з аналогічним періодом 2018 р. у Луганській (у 3,2 рази), Черкаській (у 2,7 рази), Вінницькій (у 2,7 рази), Херсонській (у 2,2 рази) та Житомирській (у 2,1 рази) областях [6].

У загальній структурі податкових надходжень місцевих бюджетів роль туристичного збору незначна (лише 0,04% усіх податків і зборів, що надійшли до місцевих бюджетів). Це пов'язано з тим, що, по-перше, лише окремі територіальні громади мають туристичний потенціал (пам'ятки архітектури, рекреаційну інфраструктуру тощо), а по-друге, навіть ті громади, що мають потенціал, не завжди/не повною мірою використовують туристичний збір для наповнення своїх бюджетів.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що з урахуванням зарубіжного досвіду туристичний збір повинен стати постійним і вагомим джерелом формування фінансових ресурсів регіону. Збільшення обсягу надходження туристичного збору може сприяти:

- поліпшення транспортної доступності туристичних центрів;
- запровадження додаткових ставок туристичного збору відповідно до об'єктів розміщення;
- розроблення механізму контролю над отриманням доходів від розміщення туристів;
- розширення мережі туристичних інформаційних центрів із метою обов'язкової реєстрації іноземних туристів;
- перекладання відповідальності за сплату туристичного збору на відпочиваючих;
- підвищення податкової культури як на рівні приватного бізнесу, так і для користувачів туристичних об'єктів;
- уведення контролю з боку митних органів на предмет наявності квитанції про сплату туристичного збору у іноземних туристів під час перетинання кордону на «вїзді»;

– посилення контролю з боку місцевої влади за місцями розміщення туристів;

– посилення відповідальності за порушення норм податкового законодавства в частині нарахування та сплати туристичного збору.

Кожен податок та збір є важливим складником доходів бюджету, оскільки забезпечує внесок у його наповнення. Згідно з бюджетним законодавством, туристичний збір є одним із джерел надходжень загального фонду бюджету міста, за рахунок якого утримуються бюджетні установи міста, що забезпечують надання послуг населенню в галузях освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури, фізичної культури та спорту. Стабільність надходжень цього збору дає змогу провести соціально важливі видатки, отримати всім мешканцям міста суспільні послуги в тій чи іншій сфері, якими опікуються органи місцевого самоврядування, та розвинути туристичну інфраструктуру міста та регіону у цілому.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аналіз Європейського досвіду використання туристичного збору. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28934.pdf> (дата звернення: 30.04.2020).
2. Звіт про виконання місцевих бюджетів Херсонської області за 2014–2018 роки / Головне фінансове управління Херсонської обласної державної адміністрації. URL: <https://khoda.gov.ua/zvit-pro-vikonannya-miscevix-byudzheta-oblasi> (дата звернення: 03.05.2020).
3. Інформація щодо фінансово-економічних показників туристичної сфери (І півріччя 2016–2018 років). URL: <http://www.me.gov.ua/InformatsiyaSchodoFfinansovoeekonomichnikhPokaznikivTuristichnoyiSferiZalPivrichchia2016-2018-Rokiv&isSpecial=true> (дата звернення: 04.05.2020).
4. Ключевые показатели туризма. Мировой атлас данных. URL: <https://knoema.ru/atlas/topics/%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC> (дата звернення: 30.04.2020).
5. Офіційний сайт Головного управління ДПС у Херсонській області. URL: <http://kherson.sfs.gov.ua/dialnist/plani-ta-zvitiroboti/> (дата звернення: 04.05.2020).
6. Офіційний вебсайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення: 29.04.2020).
7. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 04.05.2020).
8. Сідельникова Л.П. Податковий механізм забезпечення сталого розвитку держави та регіонів. *Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції*. 2018. № 29(18). Т. 2. С. 50–55.
9. Скибенко Т.Б., Розвадовська О.О. Роль туристичного збору у фінансуванні регіонів. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2013. № 2(58). С. 315–319.
10. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p> (дата звернення: 02.05.2020).
11. Туристичний податок: за що і де його потрібно платити? URL: <https://tripmydream.ua/media/layfhak/tyristichnij-podatok-zascho-i-de-jogo-potribno-platiti> (дата звернення: 02.05.2020).
12. Чижова Т.В., Ганюкова Я.О. Пільгове оподаткування підприємств туристичного бізнесу. *Таврійський науковий вісник*. 2009. № 63(II). С. 232–236.
13. Як зміни до Податкового кодексу вплинуть на виконання місцевих бюджетів у 2019 році. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/10299> (дата звернення: 02.05.2020).

REFERENCES:

1. Analiz Yevropeiskoho dosvidu vykorystannia turystychnoho zboru [Analysis of the European experience in the use of tourist tax]. Available at: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28934.pdf> (accessed 30.04.2020).

2. Zvit pro vykonannya mistsevykh biudzhativ Khersonskoi oblasti za 2014-2018 roky [Report on implementation of local budgets of Kherson region for 2014-2018]. Available at: <https://khoda.gov.ua/zvit-pro-vikonannya-miscevix-byudzhativ-oblasti> (accessed 03.05.2020).
3. Informatsiia shchodo finansovo-ekonomichnykh pokaznykiv turystychnoi sfery (I pivrichchia 2016–2018 rokiv) [Information on the financial and economic indicators of the tourism sector (I half of 2016–2018)]. Available at: <http://www.me.gov.ua/InformatsiiaSchodoFinansovoeconomichnykhPokaznykivTurystichnoiSferiZalPivrichchia2016-2018-Rokiv&isSpecial=true> (accessed 04.05.2020).
4. Klyuchevye pokazately turyzma. Myrovoy atlas dannykh [Key indicators of tourism. World data atlas]. Available at: <https://knoema.ru/atlas/topics/%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC> (accessed 30.04.2020).
5. Ofitsiinyi sait Holovnoho upravlinnia DPS u Khersonskii oblasti [The official site of the Main Directorate of the STS in Kherson region]. Available at: <http://kherson.sfs.gov.ua/diialnist/plani-ta-zviti-roboti/> (accessed 04.05.2020).
6. Ofitsiinyi veb-sait Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy [The official website of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine]. Available at: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (accessed 29.04.2020).
7. Podatkovy kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 02.12.2010 № 2755-VI [Tax Code of Ukraine: Law of Ukraine dated 27.12.2010 № 2755-VI]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (accessed 04.05.2020).
8. Sidelnikova L.P. (2018). Podatkovy mekhanizm zabezpechennia staloho rozvytku derzhavy ta rehioniv [Tax mechanism for sustainable development of the state and regions]. *Socio-economic development of regions in the context of international integration*, no. 29(18), pp. 50–55.
9. Skybenko T.B., Rozvadovska O.O. (2013). Rol turystychnoho zboru u finansuvanni rehioniv [The role of tourist collection in the financing of regions]. *Scientific Bulletin of Poltava University of Economics and Trade*, no. 2(58), pp. 315–319.
10. Stratehiia rozvytku turyzmu ta kurortiv na period do 2026 roku [Tourism and resort development strategy for the period until 2026]. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p> (accessed 02.05.2020).
11. Turystychnyi podatok: za shcho i de yoho potribno platyty? [Tourist tax: for what and where it should be paid?]. Available at: <https://tripmydream.ua/media/layfhak/tyristichnij-podatok-za-scho-i-de-jo-go-potribno-platiti> (accessed 02.05.2020).
12. Chyzhova T.V., Haniukova Y.O. (2009). Pilhove opodatkovannia pidpriemstv turystychnoho biznesu [Preferential taxation of tourism businesses]. *Tavriya scientific bulletin*, no. 63(II), pp. 232–236.
13. Yak zminy do Podatkovooho kodeksu vplynut na vykonannya mistsevykh biudzhativ u 2019 rotsi [How the changes to the Tax Code will affect the implementation of local budgets in 2019]. Available at: <https://decentralization.gov.ua/news/10299> (accessed 02.05.2020).

Стаття надійшла до редакції 06.05.2020.
The article was received 06 May 2020.